

ROMANOVIC Ing. DRAGO

Savez za mehanizaciju i kemizaciju poljoprivrede N. R. Hrvatske

Poljoprivredni stručnjaci u borbi za stvaranje nove Jugoslavije

Ljevičarski pokret, koji se oko 1933.—1934. god. snažno razvija, kako na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu, tako i na Srednjoj poljoprivrednoj školi u Križevcima, pridonio je, da veliki broj poljoprivrednih stručnjaka nađe svoje mjesto u revolucionarnim redovima Komunističke Partije Jugoslavije i SKOJ-a.

Jezgro revolucionarnog pokreta, bila je skojevska organizacija, koja na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu vrlo aktivno djeluje, i okuplja veliki broj simpatizera. Utjecaj organizacije naročito je došao do izražaja 1933. i 1934. godine, na izborima za Udruženje studenata agronomije, kada pobjeđuje ljevičarska lista. To je bilo prvo stručno udruženje na zagrebačkom Univerzitetu, koje je došlo u ruke ljevičara. Uz aktivnu podršku većeg broja simpatizera, skojevska organizacija uspješno provodi akcije na području štampe i propagande.

Na Sveučilištu se izdavao studentski list »*Novi Student*«, dijelili su se ilegalni leci i širila ilegalna partijska štampa, kao na pr. »*Komunistički Studentski Bilten*«. Naročito su se isticale akcije protiv Jevtićevog režima. Osim toga dizani su štrajkovi protiv velikih upisnih i ispitnih taksa, održavani su protestni mitinzi protiv predstojeće opasnosti pred ratom i fašizmom, koja se širila nad čovječanstvom, organizirane su akcije za pomoć republikanskoj Španiji i t. d.

Revolucionarne akcije studenata odvijale su se kako na fakultetu, tako i izvan njega u zajedničkim akcijama s radnicima. Zajedničke akcije studenata i radnika došle su do izražaja u pomaganju štrajka pekara, tekstilnih radnika tvornice Herman i Polak, zatim u demonstracijama na Trešnjevci, te na prvomajskim demonstracijama i drugdje. Agronomi ljevičari povezivali su se s radnicima i preko sindikata tekstilaca, kroz razne priredbe, predavanja i izlete. U to vrijeme postojalo je »*Društvo prijatelja prirode*«, a gradilo se je i dom na Glavici. Takvi izleti koristili su se za sastanke, gdje se je izgrađivao borbeni duh kroz pjesme i marševe.

Godine 1934., dolaskom naprednijih omladinaca na Srednju poljoprivrednu školu u Križevcima, ljevičarski pokret je toliko ojačao, da usmjerava cjelokupni rad gospodarsko-prosvjetnog i potpornog društva »*Plug*«, koje je osnovano godine 1875., a vršilo je snažan utjecaj na omladinu grada Križevaca. Revolucionarne akcije omladinaca u Križevcima dovele su do poznate istrage u školi, koju je vodio inspektor zagrebačke policije. Poslije trodnevne istrage uhapšena su tri učenika i u lancima protjerana iz škole. Nakon te istrage naređeno je direkciji škole, da se pooštri kriterij kod upisa učenika u školu.

Ovo je bio veliki događaj za grad Križevce. Simpatije građana bile su na strani omladine. Na školi je aktivno djelovala skojevska organizacija, koja je bila povezana sa sveučilišnom organizacijom SKOJ-a u Zagrebu. Pod utjecajem SKOJ-a osposobljuje se mnogo omladinaca, koji formiraju ljevičarsku skupinu. Ova organizirano radi na izolaciji reakcionarnih elemenata, frankovaca i nacistički nastrojenih domaćih Nijemaca, većinom sinova tadašnjih veleposjednika iz Slavonije i Vojvodine.

Kroz te akcije, i svakodnevnu borbu, čeličili su se komunisti i skojevci, a mnogi od njih dali su svoje živote u historijskim momentima naših naroda. Još prije II. svjetskog rata, pao je u borbi protiv fašizma u Španiji, drug *Stevo Nikolić* student agronomije. Godine 1939. umire od tuberkuloze u Zagrebu apsolvnt agronomije *Marko Sesartić* vrlo aktivan radnik. On je umro od posljedica teškog studentskog života.

Godine 1941. poslije okupacije padaju pored ostalih revolucionara i brojni poljoprivredni stručnjaci.

Na prvim plakatima, kojima fašistički zlikovci objavljuju strijeljanje najboljih sinova naših naroda, nalaze se ova imena:

Božidar Adžija, Ognjen Prica, Otokar Keršovani, a među njima je i drug *Bude Borjan* ing. agronomije, aktivan borac za prava naroda.

Prijeki ustaški sud osudio je na smrt strijeljanjem, druga *Mihajla Klajna*. To je bilo u Osijeku 1941. god. Neki odlomci iz pisma, koje je drug *Klajna* pisao svojim roditeljima neposredno prije svoje smrti, prikazuju herojski lik ovog mladog komunista.

»Žao mi je što umirem, ali ako to mora biti, ni malo me nije strah. Zato Vas molim, da i Vi izdržite ponosno i pošteno sve životne teškoće „...ili dalje...“ nas je danas osuđeno sedam na strijeljanje i presuda će biti uskoro izvršena. Nitko se ne boji, a mnogi čak i pjevaju...«

Mnogi omladinci revolucionari sa Srednje poljoprivredne škole u Križevcima padaju kao žrtve ustaša i Nijemaca. Srednjoškolac *Pilipović Mladen* strijeljan je 1941. godine. On je sudjelovao u dizanju ustanka. Zbog svoga revolucionarnog rada i hrabrog držanja pred sudom, proglašen je narodnim herojem. Ustaše su strijeljale omladince: *Daskijević Pavla* iz Dervente i *Kokotović Peru* iz Plaškog, a Nijemci drugove *Toplak Franca* iz Slovenije i *Horvatić Ivana* iz Krške Vasi.

Drug *Frančišković Mato* poginuo je, kad je pokušavao prijeći u partizane godine 1941., a drug *Marenčić-Tehen Franjo* iz Križevaca ubijen je, zbog pokušaja atentata na Milu Budaka. Poznati partijski radnik ing. *Lovro Šperac* iz Omiša strijeljan je 1941. god. u Šibeniku.

Na ilegalnom radu u Sl. Brodu uhvaćen je i strijeljan 1941. godine student agronomije *Babić Nikola*. On je također proglašen narodnim herojem. Godine 1941. uhvaćeni su i strijeljani poznati ilegalni radnici *Grandža Josip* i *Saj Radenko*. Drugarice *Milica Križan*, studentica agronomije kao član OK KPH i OK SKOJ-a Osijek, zatim *Bertić Sara*, strijeljane su 1941. god. u Osijeku. U Pančevu je osuđena na smrt vješanjem studentica Zagrebačkog Poljoprivrednog fakulteta *Perić Mila*, uhvaćena na ilegalnom radu u Beogradu. U logorima su poginuli poznati revolucionari studenti agronomije: *Fortil Mirko*, uhvaćen na ilegalnom radu u Gradiški i tamo ubijen, *Komadina Ivan* poginuo je u logoru Jasenovac. U jasenovačkom logoru umoren je i drug *Rakar Josip*, koji je uhaćen na ilegalnom radu u Zagrebu. U logoru Jasenovac ubijeni su nadalje *Turk Bogdan* iz Osijeka i *Peručić Zlatan* iz Brača. U partizanima su poginuli 1941. god. ing. *Ivanović Bruno*, *Cvijanović Vuk*, *Polak Josip*, *Alber Antun* i *Bakulić Vjekoslav*. Godine 1942. ubijen je u Lepoglavi dr. ing. *Babić Edo*, a u borbi je stradao iste godine ing. *Beluhan Vladimir*. Godine 1943. u borbi su poginuli poljoprivredni tehničari *Mladen Ivan* (u Pokuplju), *Senčić Albin*, član OK (kod Livna), *Sanseović Srećko* (u Bosni kod Tomislavgrada), *Bujavić Dimitrije* (u Bosni), *Gazdić Pavao* i *Matković Ante* (u Dalmaciji). U borbi su poginuli i ovi drugovi: *Stopić Ante*, *Majcan Stjepan*, *Lalić Svetozar*, *Pavelić Josip* i *Bosnić Nikola*, student agronomije *Hajligštaj Blanka* (u Slavoniji) i *Reder Pavao*.

U Zagrebu je 1944. god. obješena drugarica *Jana Hijanić*, uhvaćena na ilegalnom radu. U Jasenovcu je umorena drugarica ing. *Đurđica Moderčin*, uhvaćena 1944. god. na ilegalnom radu u Zagrebu. Ova drugarica koja je od mirne i povučene radnice postala aktivan, neustrašiv i do krajnosti odan borac NOP-a ističe se i u doba ilegalnog rada: »Sada nije vrijeme za stručni ni za naučni rad. Dokle god se potocima lije krv i bori za osnovna prava — prava naroda na život, kako se može sjediti za knjigom i mirno raditi.«

U logoru Jasenovac ubijen je drug ing. *Zorko Bekar*, a u Beogradu ing. *Nevenka Kutlača*.

Godine 1944. poginuo je drug *Vukašić Mirko*. U borbi su poginuli mnogi drugovi kao: *Dumičić Vinko*, *Vujević Marko*, *Đurkin Petar*, *Janjanin Rade* (u Lici), *Remić Antun* (u Sloveniji), *Tominca Marijan* (u Sloveniji) i *Madirazza Ante* (u Dalmaciji), zatim dr. ing. *Hercigonja Marko*.

Ovdje treba spomenuti ing. *Poljak Dinka*, koji je poginuo u borbi godine 1945., zatim ing. *Marentić Ivana*, člana CK Slovenije, i ing. *Erpić Josipa*, koji su poginuli u Sloveniji, te ing. *Barbić Mijo*.

Godine 1947. umro je drug ing. *Željko Gunhalter*, nakon kratke i teške bolesti, koja je bila posljedica njegovih nesebičnih napora i zalaganja u poslijeratnoj izgradnji naše poljoprivrede. On je bio u prvim redovima napredne studentske omladine, i zbog aktivnog sudjelovanja u raznim akcijama, često je bio hapšen i proganjan. Za vrijeme okupacije u Zagrebu, najprije radi ilegalno, a kasnije prelazi na oslobođeni teritorij u redove NOV-e. Na odogvornim dužnostima Ministarstva poljoprivrede, neumorno radi.

Spomenuli smo inženjere agronomije, poljoprivredne tehničare, absolvente i studente agronomije, koji su uhvaćeni i poubijani u logorima. Veliki broj poljoprivrednih stručnjaka odazvao se u NOB-u, gdje su mnogi dali svoje živote. Žrtve palih drugova i drugarica nisu uzalud.

Danas se pod rukovodstvom Saveza Komunisti Jugoslavije i druga *Tita*, ostvaruju svijetli ideali, za koje su pali najbolji članovi naše Partije i SKOJ-a, najbolji sinovi naših naroda, a među njima i mnogobrojni drugovi iz naše struke.